

Λαγκαδάς Ιδιωματισμοί –Τοπωνύμια

Απόστολου Μπογιάννου

Πολλοί από τους ιδιωματατισμούς που καταχωρήθηκαν, υπήρχαν -ή και βρίσκονται ακόμα- σε όλη σχεδόν την Μακεδονία καθώς και σε πολλές περιοχές της υπόλοιπης Ελλάδας. Έτσι, για παράδειγμα, τα λήμματα που αφορούν την κατασκευή σπιτιών ή την αρχιτεκτονική τους συναντώνται κατά κόρον στην Ήπειρο, καθώς η πλειοψηφία των αρχιτεκτόνων-χτιστών ερχόταν από εκεί την άνοιξη και χτίζανε μέχρι το φθινόπωρο αποφεύγοντας τον βαρύ και υγρό χειμώνα του κάμπου. Κάτι ανάλογο συναντάμε και σε λέξεις που βρίσκουμε κοινές με περιοχές της Ελλάδας που έχουν ίδια γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή και που αναφέρονται σε προϊόντα, εργαλεία κ.α. Πολλές από τις λέξεις που έχουν καταχωρηθεί έχουν χαθεί είτε γιατί αντικαταστάθηκαν από τις "ορθές" της Νέας Ελληνικής Γραμματικής, και που επικράτησαν με την εξάπλωση της εκπαίδευσης, είτε αναφερόταν σε αντικείμενα που δεν υπάρχουν πια και που και αυτά αντικαταστάθηκαν με την πρόοδο της τεχνολογίας. Πολλές λέξεις, τέλος, έχουν φτάσει ως τις μέρες μας με άλλη έννοια από αυτή που είχαν αρχικά. Σε τέτοιες περιπτώσεις, παραθέτονται οι ερμηνείες που βρέθηκαν ευρύτερα αποδεκτές στην περιοχή ή υπήρχε πιο παλιά αναφορά. Όπου κρίνεται απαραίτητο δίνονται παραπάνω από μία ερμηνείες.

A

α;	ορίστε;
αβασκαίνομαι	ματιάζομαι
αβασκάνω	ή βασκάνω, ματιάζω (μην αβασκαίνονται τα ζωντανά να μη ματιαστούν
αβασκαίνω	αυξάνω
αβγαταίνω ή αβγατίζω	αύξηση
αβγάτισμα	βδέλλα
αβδέλλα, η	συνέχεια, πολύ
αβέρτα	απερίσκεπτος, άτσαλος
αβντάλης, ο	χαίρομαι, ευχαριστιέμαι
αγαλλιάζω	τα μουστάκια του σιταριού
άγανα, τα	αυτός που δε γανώθηκε, για μαγειρικά σκεύη
αγάνωτος	χωράφι κοντά στο σπίτι, αυλότοπος
αγίλι, το	μεγάλο δοκάρι της στέγης από κορμό δέντρου
αγκριτιά (ή γκριντιά),	
η	
αγριάδα, η	είδος αγριόχορτου
αδράχτι, το	εξάρτημα της ρόκας, όπου μαζεύεται το γνέμα
άει σιχτίρι	στο διάδολο
άειντε ή άιντε	εμπρός, προχώρα
άιστε μας	εμπρός, πάμε να φύγουμε.
αλαλιάζω	ουρλιάζω, θορυβώ
αλαμπράτσο	πιασμένοι από τους αγκώνες
αλάνι τουφάνι	ζημιά από δυνατό αέρα (αλάνι:αλήτης, τουφάνι:καπνός, σκόνη)
αλάργα	μακριά
αλισίβα	βρασμένο νερό με στάχτη που χρησιμοποιούνταν στο πλύσιμο
αλυχτάω	γαβγίζω
αλύχτημα	γαύγισμα, υλακή
Αλωνάρης, ο	ο μήνας Αύγουστος
αμάκα	η τράκα, το να παίρνεις κάτι τζάμπα, ατελώς

αμανάτι	ενέχυρο, υποθήκη
αμανές	μελαγχολικό τραγούδι
αμαρκάλιστο	το θηλυκό ζώο που δεν έχει γονιμοποιηθεί
αμουλτός	λυμένος
άμπουρας	αχνός, ατμός
αμπουρός	φράχτης για ζώα (ρημ: αμπρεύω: φράζω, αιχμαλωτίζω)
αναμπατζάς (ή	καπνοδόχος
μπατζιάς), ο	
αναντάμ — παπαντάμ	χαρακτηρισμός για κάποιον που έχει κακό παρελθόν
αντάρα, η	ομίχλη, καταχνιά
αντέτι, το	έθιμο
αντλαμάς, ο	περιφραγμένος χώρος για ζώα
απόι, το	πρωινός βουνίσσιος αέρας
αποκούμπι, το	στήριγμα
απόστα, η	τρόπος ψαρέματος
αραβάνι	τροχάδην
αραλίκι	ξεκούραση, ξάπλωμα, βραδύτητα
αρμίζω	βουτώ την μπουκιά στο φαγητό
αρνίθα, η	κότα
ασίλι, το	γρασίδι
αστοχώ	ξεχνώ (αστόησα: ξέχασα)
αστρέχα, η	είδος παταριού
αστριχιά, η	το κενό μεταξύ στέγης και κορυφής του τοίχου, το γείσο
αφνοί	αυτοί
αχλαντώ	αναστενάζω
αχούρι, το	αποθήκη για χόρτα, στάβλος στην αυλή
Β	
βάβω, η	γιαγιά (σλαβ)
βάντα, η	μικρό ρυάκι
βάσκαμα, το	μάτιασμα
βασκάνω	ματιάζω
βασταγαριά, η	χοντρό ίσιο ξύλο
βατσινιά, η	βάτος
βελέντζα	φλοκάτη
βερβερίτσα	είδος νυφίτσας
βίτσα, η	λεπτή βέργα που χρησιμοποιούνταν σαν καμουτσίκι ή μαστίγιο
βλάμης	φίλος του γαμπρού, παλικαράς (αλβαν)
βνιά, η	κοπριά αγελάδας (σβουνιά > βουνιά)
βούζα, η	κοιλιά
βούρ	εμπρός
βουτιά, η	ιτιά
βρακοζούνα. η	πλεχτή ζώνη βράκας
Γ	
γαλέτσια, τα	τσόκαρα
γαλιάντρα, η	είδος δηλητηριώδους φιδιού
γαμιαρού, η	κουβέρτα
γάστρα, η	σκεύος ψησίματος
γεννήματα, τα	γενικά τα δημητριακά αλλά κυρίως το σιτάρι

γερεύω	αναρρώνω
γιαπάς, ο	μεγάλο ξύλινο δικράνι για άχυρο
γιατάκι, το	κατάλυμα (τουρκ)
γιόμα, το	το απόγευμα
γιομίζω	γεμίζω
γιόσσα, η	νεαρή γίδα
γιουβάνι, το	ανόητος, βλάκας
γирένι, το	άγονο μέρος, αλμύρα
γирιγίγκα, η	βιολί
γκαβαλίνα, η	κοπριά γαιδάρου, αλόγου
γκαβάνι, το	γαβάθα
γκαβούλιακας, ο	αυτός που δεν βλέπει καλά
γκαγκαζιό, το	αποχωρητήριο
γκαγκάκι, το	ξερή βλέννα, (αρχ. κάκαδον)
γκάγκαλος, ο	μαύρο σκαθάρι
γκαγκαρίτσα, η	έντομο σιταριού
γκαζγκάνι, το	μικρό παιδί, μικρό ζώο
γκαζόλαμπα, η	λάμπα πετρελαίου
γκαϊλα, η	κάψα από τον ήλιο
γκαϊλές, ο	στενοχώρια
γκαλτνερίμι, το	λιθόστρωτο της αυλής
γκάμπα, η	μανιτάρι
γκαργκατζιάνος, ο	λάρυγγας
γκαρλίγκα, η	γκλίτσα
γκασμάς, ο	αξίνα
γκατζόλι, το	γάιδαρος
γκατζουλιά, η	μουριά (γκατζούλα, η: μούρο)
γκδῶ (ή γκτῶ)	οθῶ (αορ. γκούτσα)
γκιζαρώ	γυρίζω άσκοπα, κάνω βόλτα
γκιζεράω	χάνω τον καιρό μου, τριγυρνάω άσκοπα
γκίμπις	μανιτάρια τσιγαρισμένα και βρασμένα με ρύζι
γκιότζια (ή γιόντζα), η	τριφύλλι, (τουρκ. gonce: μπουμπούκι)
γκιούμι, το	είδος μικρής στάμνας
γκιούпка, η	στραβοπάτημα, λάθος
γκιουρντώ	ορμῶ (ρημ. γιουρουντῶ -ίζω, ουσ. γιουρούσι)
γκιράνι, το	φράγμα μικρού ρεματιού
γκλαβανή, η	καταπακτή
γκόζμπα, η	επίσκεψη γυναικών στην λεχώνα τρεις μέρες μετά την
γκόρφος ή κόρφος, ο	γέννα με σούπες και γλυκά
γκουγκούνι, το	εσωτερικά του ενδύματος στο ύψος του στήθους
γκουγκούφκα, η	μικρό ψωμί
γκουλιέβατο, το	κουκουβάγια
γκούντσι (ή	μικρό πουλί χωρίς πούπουλα
γκούντσιπο), το	σεγκούνι
γκουργκουρίτκος	αυτός που έχει αυγοειδές σχήμα (ουσ. γκουργκούρα)
γκουρτζέλι, το	γουρούνι
γκουτζάμ	αρκετά μεγάλο
γκουτζούτκος	κολοβός
γκούτλος (ή κούτλος),	ξύλινος μακρόστενος κάδος για την παρασκευή
ο	βουτύρου / κάδος που χωρούσε 16 κιλά
γκουτλώ	κλίνω την κεφαλή, ζαλίζομαι (ρημ. κουτουλώ)

**γκραντίντσι, το
γκράπτσι (ή
γκράπτσιτο), το
γλίνι, το
γουμάρι, το
γουνιάδι, το
γρέντζια
γρίπος, ο
γρουμπούλι, το**

περιβόλι, μπαχτσές
κρεμμυδοφάγος

νόστιμο λιμνίσιο ψάρι
γαϊδούρι
η γωνία της πίτας, ψωμιού
ρινίσματα σιδήρου
τρόπος ψαρέματος
μικρό εξόγκωμα στο δέρμα, σβώλος στα υφάσματα

Δ

**δαμάλι, το
δάχλο, το
δεμάτι, το
δεματκό, το
δοκιέμαι
δρομιά, τα
δρομίτσα, η
δρουμόνι, το**

αρσενικό βοοειδές μικρής ηλικίας
δάχτυλο
μικρό δέμα
ξεροί βλαστοί δημητριακών για το δέσιμο των δεμάτων
θυμούμαι
μικροί σωροί άδετων σιτηρών
είδος μικρού ψαριού β' ποιότητας
μεγάλο κόσκινο

Ε

**ερμπάπης (ή
ερμπάπκος), ο**

εργατικός, προκομμένος (ουσ. ερμπαπλούκι)

Ζ

**ζαβά
ζαβάδα, η
ζαβλακώνομαι
ζαβός, ο
ζαβώνω
ζαγάρι, το
ζαγκότσι, το**

στραβά, αδέξα
ιδιοτροπία, αδεξιότητα, χαζομάρα
ζαλίζομαι, αποχαυνώνομαι
ιδιότροπος, στραβός
τραυματίζω, ξεροκεφαλιάζω
κυνηγετικό σκυλί
σκληρό μυτερό ξύλο για το δέσιμο των δεματιών (συν.
στρέβλα)

**ζαγκότσι, το
ζαλίκι
ζαλικώνομαι ή
ζαλώνομαι
ζαλώνω
ζαμπλιάρης, ο
ζαπώνω
ζάφτι, το
ζβαρνιέμαι
ζεβζέκης, ο
ζέβλα, η
ζέστα, η
ζέχνω
ζιάπα
ζιλινίγκα, η
ζλάπι, το
ζνύχι, το
ζούδι, το
ζουκούμι, το
ζουμπάς**

είδος εργαλείου
η μεταφορά ξύλων δεμένων στην πλάτη
μεταφέρω φορτίο ξύλων στην πλάτη

δένω, προετοιμάζω για φόρτωμα
φαφούτης, χωρίς δόντια
επιβάλλομαι
υποταγή
σέρνομαι, κυλιέμαι κάτω
κατεργάρης (τουρκ. zenzek)
σιδερένια βέργα για τα υποζύγια
ζέστη
μυρίζω πάρα πολύ άσχημα
μεγάλος καφετής βάτραχος
θάμνος συγγενικός με το πουρνάρι
άγριο ζώο
σβέρκος
φάντασμα
πικροδάφνη
πολύ κοντός άνθρωπος

ζουρλαντίζομαι
ζούφιος
ζπουτώ ή ζποτίζω
ζταβλίζω
ζυμωτική, η

ζαλίζομαι
κούφιος
υγραίνω, νοτίζω βαθιά (εις + ποτίω ή ποτίζω)
τακτοποιώ τους δαυλούς της φωτιάς
σκάφη

Θ
Θεριστής
Θημωνιά, η

ο μήνας Ιούνιος
τακτοποιημένος σωρός δεματιών (αρχ. θημών από το τίθιμι)

Ι
ιλάκια, τα
ίσια
ίσκα, η

μπίλιες από πηλό (αρχ. ιλύς: λάσπη)
φύγε
κομμάτι ξύλου που έπαιρνε εύκολα φωτιά από σπίθες
και χρησιμοποιούταν σαν αναπτήρας
συντεχνία, σινάφι
καθόλου

ισνάφι, το
ιτς

Κ
καζάλια, τα
καζάντια, τα
καζαντίζω
καϊντώ
καλαμπαλίκια
καλιάκα, η
κάλμα
καλοχρίδες, οι
καλπιά
κάλπικος
καλπουζάνης ο
καμτσίκι, το
καμτσίκω, η
κανιγκαιρίσιος, ο
κανίσκι, το
κάνουρη, η
καπάρο, το
κάπαρο, το
καπάτσος. ο
καραγάτσι, το
καραούλι, το
κάργα
καργάρω
καρδάρι ή καρδάρα
καρουφύλλι, το
καρπολοί, το
καρτάλι, το
κασαβέτι, το
κάσια, η
κασίδα, η
κασκαρίκα, η
κασνάκι, το

ξεροί βλαστοί καλαμποκιού
αγαθά, πλούτη, κέρδη
πλουτίζω
ξεφεύγω
πολλά είδη, πλήθος
καλιακούδα
ησυχία
παράθυρα
ψευτιά
ψεύτικος
τεμπέλης, απατεώνας
μαστίγιο
ζωηρή κοπέλα
του παλιού καιρού
φιλοδώρημα
μάλλινη κλωστή
προκαταβολή
το ξερό αίμα της πληγής (αρχ. κάππαρις)
επιτήδειος
φτελιάδι, είδος δέντρου
παρατηρητήριο, ενέδρα
πλήρες, πάρα πολύ
δένω σφιχτά
ξύλινο δοχείο περισυλλογής γάλακτος
γαρύφαλλο
δικράνι
αετός
θλίψη, στενοχώρια
είδος κρέμας από σιτάλευρο
παρασιτική τριχόπτωση
αστείο πάθημα, φάρσα
σφιγκτήρας βαρελιού, τσέρκι

καστραβέτσι, το	αγγούρι
καταής	κάτω
κατραπακιά, η	βαρύ κτύπημα
κατσάδα, η	μάλωμα, επίπληξη
κατσαμάκι, το	μπομπότα
κατσαπλιάς, ο	αντάρτης, άρπαγας
κατσαρντώ (ή	ξεφεύγω (αορ. κατσιρτσα, ουσ. κατσαρμάς, τουρκ.
κατσιρντίζω)	kacirtmek)
κατσιαμάκι, το	είδος γλυκίσματος με αλεύρι και μέλι
κατσιβελος, ο	γύφτος
καψίδα, η	άγονο μέρος
κελεπούρι, το	ανέλπιστο εύρημα
κερατζί, το	σχοινί δεμένο από τα κέρατα ζώου
κι κνιοί	κι εκείνοι
κιλίμι, Το	είδος υφαντού
κιοτεύω	αποθαρρύνομαι, δειλιάζω
κιούμκι, το	μια συνοικία του χωριού (κιούγκι: υδραγωγείο, τουρκ. kunk)
κιρκινέζι, το	είδος αποδημητικού πουλιού, κίρκος (τουρκ. kercenes)
κιρπίτσια, τα	τούβλα από λάσπη, πλιθιά
κιχ	τσιμουδιά
κλαπατσιγκαλα	μουσικά όργανα
κλέα, τα	ραδίκια με βλαστό
κλειστάκι, το	κρυφτό
κλίκι, το	κουλούρι (αρχ. κόλλιξ)
κλιμιά, η	ξύλο τοποθετημένο κάθετα στο κάρο για μεταφορά
κλόμπαρος, ο	μεγαλύτερων όγκων
κλόξα, η	γυμνός
κλούρτσι, το	λόξυγκας
κλώ	δρυοκολάπτης
κολάι	κλείνω (αορ. κούλσα)
κολομπάνα, η	ευκολία (τουρκ. kolay)
κολομπαρίνα (ή	μεγάλη πέτρα
κουλουμπαρίνα), η	πασπαλόπιτα
κονάκι, το	κατάλυμα
κοντούνα, η	χανούμισσα
κόπανος, ο	ειδικό ξύλο για το χτύπημα των ρούχων κατά το
κοπούκης (ή	πλύσιμο
κοπουκλαμάς)	ανεπρόκοπος
κόσσα, η	μεγάλο δρεπάνι
κοσσόρι, το	μικρό δρεπάνι
κοτάω	τολμώ
κοτσιαύτης	λειψός
κουιτουλούκι, το	απάνεμο μέρος
κουκμάρα, η	καλαμπόκι
κουκουμιάφκα, η	κουκουβάγια
κουκουντάνι, το	είδος λουλουδιού
κουλάνι, το	ζώνη για το σαμάρι (κολάνι)
κουλουμπάκι, το	το ξυλώδες μέρος από τον καρπό του καλαμποκιού
κουλούφι (ή κλούφι),	μαξιλαροθήκη

ΤΟ

κουμάσι, το	κοτέτσι
κουμπάκι, το	καρπός καλαμποκιού
κουπάνα (ή κοπάνα), η	σκάφη πλυσίματος
κουπαράνι, το	είδος ζακέτας
κουρκάκης, ο	φοβιτσιάρης
κούρκουντα	συμμαζεμένα
κουσιάφι, το	κομπόστα
κουτίκια, τα	χτισμένα αμπάρια
κουτουρίτσα, η	κλήρωση με τα χέρια (κουτουρού)
κουτουρόκος, ο	αρσενικός γάτος
κουτουρού	στην τύχη, όπου να' ναι.
κούτρα, η	το κεφάλι
κουτροκλώ	κατρακυλώ
κουτσιά, η	πλεξούδα
κούτσικος, ο	μικρός, μικρόσωμος
κρένω (ή κραίνω)	ομιλώ (κρένσιμο: ομιλία)
κρικέλι	κρίκος, χαλκάς
κρίτσμα	το τέλος μιας εργασίας
κτνα, η	κοτέτσι (σλαβ.)
κωλοφωτιά, η	Πυγολαμπίδα

Λ

λαγγεύω	επιθυμώ για φαγώσιμο, λιγουρεύομαι (αορ. λάγγεψα, αρχ. λαγγάζω)
λάζια μανέκα	στα ψέματα
λακκιά	λακκούβα, αυλάκι για πότισμα
λαλαγγίτα, η	είδος τηγανίτας (αρχ. λαλάγγη)
λαλούνια, τα	τσόκαρα
λαμπουδιά, η	είδος χόρτου
λανάρι, το	είδος συρματοβουρτσας για την επεξεργασία μαλλιού
λάτζα μπούμπα	βάδισμα με τα τέσσερα
λάτκα, η	πήλινο δοχείο με χερούλια
λειψιά, η	ψωμί χωρίς ζύμη
λεφτόκαρα, τα	φουντούκια
λεφτοκαριά, η	φουντουκιά
λεφτόκαρο, το	φουντούκι
λημόρι, το	τάφος (μνημόριον: μνήμα)
ληξουρεύομαι	λιγουρεύομαι (επιθ. ληξούρησ)
λίγδα, η	λίπος γουρουνιού
λιγκέρι, το	μεταλλικό πιάτο
λιλίτσι, το	γυαλί
λίμπα, η	πλατύ και βαθύ πιάτο που χρησιμοποιούνταν συνήθως για ανακάτεμα υλικών
λιούλιουγκας, ο	το δέντρο πασχαλιά
λιχνιστήρι, το	είδος δικρασιού
λιχούνι, το	βρέφος (λεχώ)
λουγγουρεύω	αλητεύω
λουγγούρης, ο	αλήτης, ζητιάνος
λούκαγκο, το	λουκάνικο
λουσμάκι, το	απολαυστικό φαγώσιμο

Μ

μαγκίρια, τα
μαϊλαντώ
μακάτι, το
μακάτι, το
μακούλκος, ο
μαλάθα, η
μαλιακάτης, ο
μαλιακώνω
μαλιότα, η
μαμαλίγκα, η
μαμπέτι, το
μανέτια, τα
μαντάνι, το
μαράσκα, η
μαρκιούμαι (ή
μαρκιέμαι)
μαρούδα, η
μαρτζαβάνι, το
μασάλια, τα
μασίνα, η
ματάνι, το
ματσαλιάζομαι

ματσαλώ (ή
ματσαλιάζω)
μαχούρκα, η
μετελίκια, τα
μετζίτι, το
μιλέτι, το
μισάλι, το
μισάλια, τα
μισιάρκος, ο
μισίρκα, η
μισκίνης, ο
μόλαβος
μουλώνω
μουρσεύομαι
μούρτζιος, ο
μουσαφίρ οντάς, ο
μουστακάσι, το
μουστουράκι, το
μούτσινος, ο
μούτσκα, η
μουχαμπέτι, το
μπαδατί, το
μπαζ
μπαϊιά
μπαϊλντώ (ή
μπαϊλντίζω)
μπάκα, η
μπάκακας, ο

παλιά νομίσματα χωρίς αξία
ρίχνω μαγιά στο γάλα για τυρί
στρωσίδι (τουρκ. makat)
σκέπασμα κρεβατιού
μαλακός, πράος
μεγάλο πανέρι
άχρηστος
πλάθω άτεχνα
κάπα
φαγητό με χυλωμένο ζυμάρι
συζήτηση
τραγούδια του κουμπάρου
ξινόγαλο
μεγάλο πουρνάρι
αναμασώ την τροφή μου (αρχ. μηρυκώμαι)

το έντομο πασχαλίτσα
αρσενικό γαϊδούρι
παραμύθια, συζήτηση όχι σοβαρή (τουρκ. masal)
μεταλλική σόμπα για θέρμανση και για μαγείρεμα
ξινόγαλο
λερώνομαι στο σαγόνι ή το στήθος, μου τρέχουν τα
σάλια
μασώ κάτι αργά

ουροδόχος κύστη του γουρουνιού
κέρματα
κόκκινο φέσι
φυλή, έθνος (τουρκ. millet)
μακρόστενο ύφασμα για την πινακωτή (καθ. μεσάλιον)
στενόμακρες πετσέτες φαγητού
συνεταιρικός, μεσιακός
γαλοπούλα
σιχαμερός
ήσυχος, αγαθός
σιωπώ (αρχ. μυλλώ ή μυλλαίνω)
καλομαθαίνω
άπλυτος, λερωμένος στο πρόσωπο
δωμάτιο φιλοξενούμενων
μουσταλευριά
αποχωρητήριο
μικρός
μούρη
συζήτηση
χώρισμα από ξύλινους πήχες
παιδικό παιχνίδι με γυάλινες μπίλιες
σαν πολύ
λιποθυμώ (αορ. μπαϊλτσα, τουρκ. Bayilmak)

η κοιλιά
μεγάλο βατράχι

μπακράτσι, το	χάλκινο δοχείο (τουρκ. bakrag)
μπαλόνα, η	χαρταετός
μπαλούκ, τα	ψάρια
μπαλτάς, ο	τσεκούρι
μπαμπαλαντώ	χορταίνω (αορ. μπαμπαλάντσα)
μπάμπαλο, το	σκουπιδάκι, κουρελάκι (αρχ. μπάμπαλον από το παμπάλαιον)
μπαμπανίτσα, η	στομάχι
μπαμπάτσκος, ο	μεγάλος
μπαξίσι, το	φιλοδώρημα
μπάρα, η	έλος, μέρος που μαζεύονται νερά
μπαρδάκι, το	μικρή στάμνα
μπάρι μ'	τουλάχιστον (τουρκ. bari + μου)
μπαρλιβιάζω	ζαλίζομαι (επίθ. μπαρλίβος)
μπαρούδα, η	μικρός λάκκος με νερό
μπαρτναβίτσα, η	είδος δερματικής πάθησης
μπαρτνάκι, το	μικρή στάμνα
μπάσκος	καινούριος, καλός
μπατάκι, το	λάσπη, βούρκος (τουρκ. batak)
μπατάλι, το	μεγάλο χάλκινο κουδούνι με βαρύ ήχο
μπατζιάς, ο	εξωτερική καπνοδόχος
μπατσαριά, η	μπάτσος, χαστούκι
μπαφιάζω	λαχανιάζω, κουράζομαι
μπαχίρι, το	εσωτερικός κυκλικός καπνοδόχος στο τζάκι
μπελ – κι	ίσως να
μπενεβρέκι, το	είδος παντελονιού
μπεντέλι, το	φόρος
μπερεκέτι, το	αφθονία, σοδειά (τουρκ. bereket)
μπιζερνώ (ή	βαριέμαι, αποκάμνω (τουρκ. bermek)
μπιζεριζώ)	
μπίζμπιζε	μεταξύ μας
μπιλμπίδια, τα	στραγάλια
μπιλτζκούκια (ή	βραχιόλια (τουρκ. bilezik)
μπιλετζίκια), τα	
μπίμτσα, η	καταπακτή
μπινάς, ο	σπίτι
μπιτ	εντελώς (τουρκ)
μπιτιζώ	τελειώνω (αορ. μπίτσα, τουρκ. bittim)
μπλαστρώνομαι	κάθομαι άνετα
μπλατς	χύμα καταής
μπλούκος, ο	φράχτης (αρχ. πλόκος από το πλέκω)
μπόι, το	φούστα
μπομπότα, η	ψωμί από καλαμπόκι
μπουγιουντρούκι, το	ζυγός αλετριού
μπούζι	κρύο
μπούλα, η	παπαρούνα
μπουλαντώ	χορταίνω
μπουμπούλες, οι	ψητό καλαμπόκι (ποπ-κορν)
μπούνι, το	μικρή συστάδα θάμνου
μπουρανί, το	είδος χυλού με χόρτα
μπουρόνα, η	φαγητό από βρασμένα χόρτα
μπουχτσάς, ο	δισάκι, μπόγος με ρούχα

μπράτιμος, ο
μπράτμος, ο
μπρατνί, το
μπροστομούνα, η
μώκο

παράγαμπρος, μπαϊρακτάρης
στενός φίλος (βουλγ. bratim)
ζωηρό παιδί
ποδιά
πάψε

N

νερογκαϊλα
νιβάτη, η
νισάφι
νταβάς, ο
νταβραντίζω
νταβραντισμένος, ο
νταγιαντίζω
νταγλαράς, ο
νταϊμάς, ο
νταϊντώ
ντάλα, η
νταλάκι, το
νταλντώ
νταμαζλούκι, το
ντάμκα, η
νταμλές (ή νταμπλές),
ο
νάνταϊακ
νταντάλα, η
νταρατζάνι, το
ντάρμα ντουμάνι
ντηριέμαι
ντικέτκος, ο
ντικηλντώ
ντιντέινος, ο
ντίξα, η
ντιπ
ντιπ για ντιπ
ντουιάκα, η
ντουλάκα, η
ντουλαμάς, ο
ντουλός, ο
ντούμπλα, η
ντουρβάνα, η
ντούρος
ντούσκος (ή ντίτκος)
ντουσμάνος, ο
ντράλα, η
ντραλίζομαι
ντρασκαλώνω
ντρούμος, ο

ανυπόφορη δίψα
ψωμί ψημένο στο ταψί
φτάνει, αρκετά (νισάφι πια: φτάνει πια)
μεγάλο στρογγυλό ταψί
δυναμώνω (τουρκ. davrandum)
δυνατός
στηρίζω, υποστυλώνω (τουρκ. dayandum)
ψηλός γεροδεμένος άντρας
στέγη μαντριού
στηρίζομαι (τουρκ. dayandum)
αποκορύφωμα, κατακούτελα
αρρώστια βοοειδών, μεγάλο σπυρί
τολμώ (σorp. ντάλτσα)
θρεφτάρι (τουρκ. demizlik)
λεκές, βούλα
συγκοπή (τουρκ. damla)

ορθάνοιχτα
στήθος
σπουργίτι
άνω κάτω
διστάζω
κατηφορικός
λιάζομαι, κάθομαι απέναντι στον ήλιο
γιγαντόσωμος
κατσάδα
καθόλου
ολοκληρωτικά, τελείως
χοντρό ίσιο ξύλο
φαρδύ ρούχο
είδος γιλέκου που φορούσαν τον χειμώνα
βαθύ ρέμα
είδος φλουριού (γαλ. double)
ξύλινος κάδος παρασκευής βουτύρου
γερός, δυνατός
ίσιος (τουρκ. duz)
σατανάς
ζαλάδα
ζαλίζομαι
σκαρφαλώνω
δρόμος

Ξ

ξεζαλώνω
ξεχαρβαλώνω

ξεφορτώνω κάποιον
χαλάω, διαλύω

ξιάλη, η
ξίτκος, ο
ξυλίκτι, το

βουκέντρα
λειψός (τουρκ. exsik)
πλάστης

Ο
Οβραίος
οντάς, ο
ουμούτι, το
ούμπα ούμπα
ούρδα, η
ουτζιάκι, το

Εβραίος
καλό δωμάτιο
ελπίδα, προσδοκία
πω, πω
μυτζήθρα
τζάκι

Π
παγαπόντης, ο
παλάγκα, η

παλαμαριά, η
παλάντζα, η
παπάρα, η
πάπι, το
παπλιάρης
παπούδα, η
παραφούτκα, η
παρλαπάνης, ο
παρμάκια, τα
παρπαλιέμαι
παρτσακλός, ο
πασπαντίκης, ο
πατακιούτης, ο
πατλάκια, τα
πατούνα, η
πατράκα, η
πατσαλούκι, το
πατσιμιά, η
παφλάνι (ή ταφλάνι),
το

απατεώνας, πονηρός
φάλαγγα, μεταφ. μεγάλο χωράφι (ιταλ. palanca –
λατιν. phalangae)
ξύλινο γάντι για τον θερισμό
είδος ζυγαριάς
νερό με ξύδι και τριμμένο ψωμί
αφαλός
γέρος
γυφτοφάσουλο (αρχ. πάππος: σπόρος)
ώριμο μανιτάρι
ασυμμάζευτος
ξύλινα κάγκελα
χτυπιέμαι
αυτός που δεν μπορεί να μιλήσει καθαρά
αυτός που ψάχνει παντού (ρημ πασπατεύω)
αυτός που σκοντάφτει συνεχώς
ψητό καλαμπόκι (ποπ-κορν)
πατούσα, φτέρνα
γόπα
μπατζάκι
πατημασιά
είδος δάφνης (τουρκ. taflan)

παφτάς, ο
περάτης, ο
πέρνιτσα, η
περντάκι, το
πετιμέζι, το

ορειχάλκινο έλασμα, μεταλλική πόρπη (αρχ. πάφυλλος)
ξύλινος σύρτης πόρτας, ξύλινη αμπάρα
έλικας
κόντρα ξύρισμα, μεταφ. χτύπημα (τουρκ. perdah)
μέλι που παρασκευάζεται από φρούτα, ρόφημα από
βρασμένο μούστο

πετνός, ο
πετρίτσια, α
πεχλιβάνης, ο
πινακωτή, η
πιπιλιά, η
πιργιόνι, το
πίσκι, το
πισμανεύω
πιστιμάλι, το
πλάβα, η

κόκορας
πεντόβολα
παλαιστής (τουρκ. pehlivan)
μακρύ ξύλινο σκεύος για την τοποθέτηση της ζύμης
στάχτη (σλαβ. pereli)
πριόνι
βρωμιά
μετανιώνω (τουρκ. pisman)
πετσέτα για το φαγητό
είδος βάρκας

πλαλτί, το	τρεχάλα, τρέξιμο (πιλαλώ)
πλαλώ	τρέχω (πιλαλώ)
πλαστό, το	ψωμί, καρβέλι
πλατσαμίδα, η	χώμα με χλόη
πλατσανίζω	παίζω με το νερό
πληγούρι, το	φαγητό με βάση αλεσμένα δημητριακά
πλιά	πια (αρχ. πλέα, πληθ. του πλέον)
πλιθί, το	άψητο τούβλο (αρχ. πλίνθιον)
πλούκι, το	αλέτρι
πλόχουρνος, ο	ευρύχωρος (πολύ + χώρος)
πότουκι, το	κοτσύφι
πουγιάτα, η	μέρος της αυλής με πασσάλους για το δέσιμο των ζώων.
πουιάτα, η	υπόστεγο δίπλα στο φούρνο
πουλίτσες, οι	ράφια
πουρδακά, τα	πρόμοχοι, φουρούσια
πουφνίζω (ή τσιουφνίζω)	αερίζομαι χωρίς θόρυβο (ουσ. πούφνος ή τσιούφνος)
προύφλιος	ζαρωμένος, άσχημος
Ρ	
ρεζές, ο	μεντεσές
ρεντές, ο	τρίφτης
ριτσέλι, το	γλύκισμα με κολοκύθι και πετιμέζι (τουρκ.. recel)
ριτσωμένος	θυμωμένος
ριτσώνομαι	θυμώνω
ρόγαλος, ο	αράχνη
ροδάνη, η	εργαλείο για το τύλιγμα του νήματος
ρουγκουβίζι, το	πιπίλα
ρούπα	κόψιμο των μαλλιών σύρριζα
Σ	
σαζάν μπαλούκ	γριβάδι
σάλωμα, το	ξερός βλαστός σιτηρών
σασιρνών	ξαφνιάζομαι (αορ. σασίρτσα ή σισίρτσα)
σάχνα, η	βρωμιά
σβουνιά, η	ξερή κοπριά
σέα, τα	πράγματα
σερτμές, ο	τρόπος ψαρέματος
σήτα, η	ψιλό κόσκινο (αρχ. σήθω: κοσκινίζω)
σιακάτ	προς τα κάτω
σιαλαγάω	μαζεύω και κατευθύνω- μετακινώ τα πρόβατα
σιάλιαγκας, ο	σαλιγκάρι
σιαμάρι, το	χαστούκι
σιαμί, το	μικρό μαντήλι για το κεφάλι
σιάμι, το	μαντίλι κεφαλιού
σιαπάν	προς τα πάνω
σιαπέρα	παραπέρα, πιο πέρα μακριά
σιάπι, το	αφθώδης πυρετός
σιαχνισί, το	το δωμάτιο που βλέπει στον δρόμο
σιάχνω	ισιάζω
σιαχούνι, το	είδος αρπαχτικού πουλιού

σιμπόι, το
σιμφώνι, το
σιουσιούρτσι, το
σιπέτκα, η
σιρμπέσκος
σκάκαλος, ο
σκαμιά, η
σκαμνιά, η
σκάμνια, τα
σκαρβέλια, τα
σκαφούνια, τα
σκιάδα, η
σκιπάρνι, το
σκουλουμπώ
σκουρτέλα, η
σκουφούνια, τα
σκόφτω
σνορίζω
σόμπουρο, το
σουγκλουσούλι
σουγκλώνω
σοιιάτκος
σουλιάκα, τα
σουμπρίζω
σουρντίζομαι
σούρντισμα
σουρτούκης, ο
σπουρτέλι, το
στάβα, η
σταβάρι, το
στούμπωμα, το
στουμπώνω
στρούγκλος, ο
στυχειό, το
συρμαγιά, η
σφυρούγκλα, η
σχουρνώ
Τ

ταϊφάς, ο

ταλαγάνι, το
ταμάχι, το
ταμαχκιάρης, ο
τανούρι (ή
τανούρτσι). το
ταντανιάζω
ταράκι, το
τασλαντώ
τάταλο, το
τεζιάκι, το
τζαμπατούρα, η
τζάνεμ (ή τζάνουμ)

βιολέτα
λεπτό κεφαλομάντηλο
μπουκάλι
πανέρι
ζόρικός
ακρίδα
μουριά
μουριά
μούρα
χερούλια σαμαριού
μάλλινες χοντρές κάλτσες
σκιά
οικοδομικό εργαλείο, είδος σφυριού
εμποδίζω
επίσημο παλτό
μάλλινες κάλτσες
χαλάω το προξενιό
συνερίζομαι
συζήτηση
τσιμπημα, κέντρισμα
τσιμπώ, κεντρίζω
ανηφορικός
σαλιγκάρια
παρακινώ τον σκύλο για επίθεση
έχω διάρροια
διάρροια
αλήτης (τουρκ. surtuk)
σπουργίτι
σωρός δεματιών στο χωράφι σε σχήμα Π
μέρος του αλετριού
βούλωμα
βουλώνω (σλαβ. stompa)
έντομο ενοχλητικό για τα βοοειδή
στοιχειό
χρηματικό κεφάλαιο (τουρκ. sermoye)
σφυρίχτρα
συγχωρώ

φυλή, φάρα μεταφ. τα μέλη της οικογένειας (τουρκ. tayfa)

κάπα
πλεονεξία
πλεονέχτης (τουρκ. tamahkar)
οικιακό σκεύος, δοχείο

κρυώνω
τσουγκράνα
απολαμβάνω
μεγάλο φύλλο
πάγκος (πουλάω στο τεζιάκι = πουλάω λιανική)
μεγάλη φωτιά
ψυχή μου (τουρκ. canum)

τζιάλακα, τα	εντόσθια
τζιάν – τζιούν	τόπος χωρίς ανθρώπους, ερημικός
τζιαντέμ	στα τσακίδια
τζίκατα (η τζκάτα)	ο τρόπος που μεταφέρω κάποιον στην πλάτη
τζιομ	πάρε δρόμο
τζιομπίσι, το	θέαμα, γλέντι
τζιουμπές, ο	είδος πανωφοριού
τζίρος, ο	τυρόγαλο
τζισβές, ο	καφεμπρίκι
τζουγκρανώ	γρατζουνίζω
πιριτίκας, ο	αλλοπρόσαλλος
πιτιζης, ο	λεπτολόγος
τλυγάδι, το	εργαλείο για το τύλιγμα της κλωστής (από το τυλίγω)
τμαρεύω	τακτοποιώ
τοπούζα, η	είδος ροπάλου (τουρκ. toruz)
τορβάς (ή ντορβάς), ο	υφαντή τσάντα, ταγάρι
τουηλιάνι, το	μέρος ευάερο και ευήλιο
τουκμάκι, το	ξύλο
τουλμπάνι, το	χοντρό κεφαλομάντηλο
τουμουρούκι, το	γροθιά
τούντσι, το	σκληρό έδαφος
τουρούκης, ο	ανόητος
τουφάνι, το	καπνός, μεταφ.: δυνατός αέρας, σκόνη
τρακατσούρης, ο	πολυλογάς
τσάκνο, το	πολύ λεπτό κλαδί, προσάναμμα
τσακώνω	πιάνω, αρπάζω (δωρ. σακώω)
τσαλντώ	χάνω το μυαλό μου
τσαούλι	κατωσάγονο
τσαπτσάκι, το	ποτιστήρι
τσάρκι, το	πηγάδι
τσατάλι, το	διχαλωτό ξύλο
τσάτζαλα, τα	μικροπράγματα
τσατσαρίτσα, η	έντονα σημάδια
τσαφκούλα, η	κουκούλα
τσεκμές, ο	είδος μαχαιριού για κόψιμο καλαμιών
τσέργα, η	είδος υφαντού, κουρελού
τσερέπια, τα	χοντρές μάλλινες κάλτσες
τσια, η	σπίθα
τσιαϊρι, το	λιβάδι
τσιαμούσκος, ο	ζωηρός
τσιατμάς, ο	χώρισμα από καλάμια
τσιγαρίδες, οι	ξεροτηγανισμένα κομματάκια χοιρινού
τσιγκλώ	τσιμπάω μεταφ. πειράζω, ενοχλώ
τσικίτσι, το	σφυρί
τσιμα	είδος πολύ μικρού ψαριού
τσιμα-τσιμα	ίσα-ίσα που έφτασαν , πολύ φτωχά
τσινιές	σαγόνι
τσινώ	κλοτσώ (ρημ. τινάσσω)
τσιόпка, η	ποτιστήρι
τσιούκα, η	καρούμπαλο
τσιουράπια, τα	χοντρές κάλτσες
τσιουρμπάς, ο	σούπα

τσιουτσιούλα	εντελώς γεμάτο
τσιουτσιουλιάνος, ο	κορυδαλλός
τσιούφτ – τεκ	μονά ζυγά
τσιπερδόνα (ή	ζωηρή κοπέλα
τσαπερδόνα), η	
τσιπλάκης, ο	χωρίς ρούχα (τουρκ. ciplak)
τσιπλάκιδες, οι	φτωχοί
τσιπράγκαλο	μικροαντικείμενο
τσιρίσι, το	είδος κόλλας (τουρκ. Ciris)
τσιρσιβέδια, τα	ξύλινα πλαίσια του τζαμιού (τουρκ. cerceve)
τσιτσι γκουλιάρ	ολόγυμνος
τσιφνωμένος	θυμωμένος
τσιφνώνω	θυμώνω
τσόκανο, το	αγκώνας (αρχ. τυκάνη)
τσόλια, τα	ρούχα
τσόπλια	πατημένο και διαλυμένο
τσορμπατζήδες, οι	πλούσιοι
τσορμπατζής, ο	προύχοντας (τουρκ. corbaci)
τσότσικο, το	τριβόλι
τσούλκα, η	πλάστης
τσουμάκι, το	μακρύ ίσιο ξύλο
τσούπρα, η	κοπέλα
τσουράκια, τα	σκουλαρίκια
τσουράπια, τα	μάλλινες κάλτσες
τσουτσέκι	πολύ μικρό, τιποτένιο

Φ

φαραόνι (ή φираόνι)	κάτι το κακό, καταστρεπτικό (από τις πληγές του Φαραώ)
φκιάρι, το	φτυάρι
φορκάλι (ή	σκούπα (αρχ. φιλοκάλιον)
φουρκάλι), το	
φόρτωμα, το	χοντρό σχοινί
φουλντακίδα, η	φουσκάλα του δέρματος
φούρλα, η	γυροβολιά (ιταλ. srulla)
φούτα, η	ποδιά

Χ

χαγιάτι, το	υπόστεγο (τουρκ. hayat)
χαμουράς, ο	μαλακός
χαμούρι, το	ζυμάρι
χασκαλό, το	αυτός που χαζεύει, ξεχνιέται
χάσκος, ο	γνήσιος
χαχάλι, το	δάχτυλο
χειρίδα, η	θυρίδα
χινέτης (ή χινέtkος), ο	νευρικός, στραβός άνθρωπος
χλεμπονιάρης, ο	καχεκτικός, κακόμοιρος
χλιάρι	κουτάλι
χλιμίντζουρας, ο	σιχαμερός
χολνώ (ή χουλνώ)	θυμώνω (ρημ. χολώ)
χουγιάζω	τρομάζω
χούι, το	ιδιοτροπία

**χουλιασμένος
χουσάφι, το
χουσμέτι, το
χρεία, η**

θυμωμένος
κομπόστα
το πρεπούμενο (τουρκ. hismet)
αποχωρητήριο στην αυλή

**ψ
ψίκι, το
ψιρούδια (ή
ψιρούκια), τα**

πομπή, ακολουθία (λατιν. obsequium)
σούπα με μικρούς κόκκους από ζυμαρί, τραχανάς